

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 17.06.2013 i Borgarting lagmannsrett,

Saksnr.: 12-189163AST-BORG/02

Dommere:

Lagdommer	Mary-Ann Hedlund
Lagdommer	Carl August Heilmann
Ekstraordinær lagdommer	Leiv Robberstad

Tiltalt	Geir Ove Kvalheim	Advokat Knut Thomas Berge
Påtalemyndighet	Økokrim	Politiadvokat Aud Ingvild Slettemoen

Økokrim tok 24. januar 2012 ut slik tiltalebeslutning mot Geir Ove Kvalheim:

I Straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. § 271

for i hensikt å ha skaffet seg en uberettiget vinning ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse og derved rettsstridig forlede noen til en handling som voldte tap eller fare for tap for ham eller den han handler for, og bedrageriet er grovt.

Grunnlag:

a.

I desember 2005 i Oslo overdro han fem objekter til Nasjonalbiblioteket i kommisjonssalg gjennom Norlis antikvariat, uten å opplyse at håndskriften i ett eller flere av objektene ikke var ekte, men var ettergjort (av han selv og/eller andre), eller at det var tvil om håndsskriftens ekthet.

Dette gjelder følgende fem objekter:

1. håndskrevne manusfragmenter av Knut Hamsun, "På Gjengrodde Stier"
2. håndskrevne minneord av Knut Hamsun ved Adolf Hitlers død
3. håndskrevet hilsen på konvolutt datert 20/6-42 fra Knut Hamsun til ukjent
4. håndskrevet og udatert brev fra Knut Hamsun til ukjent, "Jeg skulde så gjerne ha læst nogen Aviser..."
5. håndskrevet og udatert brev fra Knut Hamsun til ukjent, "Kan ikke tale med Dem nu..."

Bedrageriet førte til tap eller fare for tap for Nasjonalbiblioteket fordi manglende ekthet eller tvil om ekthet reduserer verdien av objektene. Samlet kjøpesum var 195 000 kroner. Denne typen uekte objekter kan medføre at det danner seg et uriktig bilde av viktige personer, hendelser og verk i norsk kultur/litteraturhistorie, og en slik effekt kan forsterkes når objektene inntas i samlingen til Nasjonalbiblioteket.

b.

I perioden fra desember 2005 til juni 2006 i Oslo leverte han til Rolf Warendorf ved Norlis antikvariat (enkeltpersonforetaket Hans Christian Welle, fra februar 2006 hans dødsbo) blant annet følgende 19 objekter med Knut Hamsuns og/eller Henrik Ibsens håndskrift:

1. innmeldingsskjema i NS-hjelpeorganisasjon datert 4. mai 1943, signert og utfylt av Knut Hamsun
2. lommealmanakk fra 1943 med Knut Hamsuns egne notater
3. håndskrevne minneord av Knut Hamsun ved Vidkun Quislings død
4. fragmenter av Henrik Ibsens håndskrevne manuskript til "John Gabriel Borkman"
5. førsteutgave av "John Gabriel Borkman" med Henrik Ibsens dedikasjon til Bjørnstjerne Bjørnson
6. førsteutgave av "John Gabriel Borkman" med Henrik Ibsens dedikasjon til Edvard Munch
7. brev fra Henrik Ibsen til Knut Hamsun, med Hamsuns påskrift
8. brev fra Henrik Ibsen til Jonas Lie datert "Kristiania, 1.11.97"
9. brev fra Knut Hamsun til Harald Grieg datert Landvik Gamlehjem 23/3-1946
10. håndskrevet manuskript av Knut Hamsun til artikkelen "Til Vaare Sjøfolk i alliert fart"
11. Hamsuns arkiveksemplar av manuskript, artikkel i Fritt Folk i Oslo 30.3.1940
12. Quisling "Russland og vi" påført Hamsuns kommentarer og understrekninger
13. brev fra Knut Hamsun til Torborg Bomdalen

14. hilsen fra Knut Hamsun til Gustav Smedal, takk for hans bok "Suverenitetsspørsmål i Polarområdene"
15. Hamsun, maskinskrevet manuskript til Ragnarok "Opreisning for Grønland", med kommentar på baksiden "Til Ragnaroks Redaktør"
16. Hamsun, notat på avisutklipp "Finnes kamp for sitt språk"
17. Hamsun, påskrift på baksiden av en konvolutt "Hr. Frogner..."
18. Hamsun, hilsen til "Norwegian-American Centennial 1825-1925"
19. Hamsun, fragmenter av manuskript til "På Gjengrodde stier"

I henhold til avtale mellom han og Norlis antikvariat om at disse 19 objektene skulle videreselges gjennom Norlis antikvariat, og at innkjøpskostnader og fortjeneste skulle deles likt mellom ham og antikvariatet, betalte Norlis antikvariat han til sammen 472 500 kroner i delbetalinger for antikvariatets andel av innkjøpskostnadene, og gjennomførte videresalg av objektene 1 til 3 til Nasjonalbiblioteket. Betalingene og videresalget skjedde på grunnlag av manglende og/eller uriktig informasjon fra ham til Norlis antikvariat, således:

- Han opplyste at han selv finansierte et tilsvarende beløp i innkjøpskostnader, som Norlis antikvariat betalte han som sin andel av innkjøpskostnadene, hvilket ikke var korrekt for ett eller flere av de 19 objektene. Dette i seg selv medførte tap eller fare for tap for Norlis antikvariat, fordi det medførte at antikvariatet betalte mer enn den avtalte halvdel og ville få mindre enn halvdel av fortjenesten, og/eller,
- Han unnlot å opplyse at Hamsuns og/eller Ibsens håndskrift i ett eller flere av objektene 1 til 13 samt 15 og 19 ikke var ekte, men var ettergjort (av han selv og/eller andre), eller at det var tvil om håndskriftens ekthet. Dette førte til tap eller fare for tap for Norlis antikvariat, blant annet fordi manglende ekthet eller tvil om ekthet reduserer verdien av samlingen, og/eller,
- Han oppga blant andre Finn Thrana, Ørnulf Myklestad og Roy Back, hver enkelt som proveniens for ett eller flere av objektene 1 til 3, samt Bent Lindboe som proveniens for objekt 4, til tross for at denne proveniensen for ett eller flere av objektene ikke var reell, men var konstruert av ham selv. Dette førte til tap eller fare for tap for Norlis antikvariat, idet uriktig informasjon om proveniens skaper tvil om ekthet og derved reduserer verdien av samlingen.

Denne typen uekte objekter kan medføre at det danner seg et uriktig bilde av viktige personer, hendelser og verk i norsk kultur/litteraturhistorie. Antatt markedsverdi av objektene var vesentlig høyere enn andelen Norlis antikvariat betalte til ham.

c.

Til tid og på sted som i post I b, og for å få utbetalt sin del andel av fortjenesten i henhold til avtalen beskrevet der, fikk han Nasjonalbiblioteket til å kjøpe gjennom Norlis antikvariat objektene 1 til 3 for 500 000 kroner, ved å gi Tone Modalsli og Sigbjørn Grindheim ved Nasjonalbiblioteket manglende og/eller uriktig informasjon om ekthet og proveniens for objektene, således:

- Han fortiet at Knut Hamsuns håndskrift i ett eller flere av de tre objektene ikke var ekte, men var ettergjort (av han selv og/eller andre) eller at det var tvil om håndskriftens ekthet. Dette førte til tap eller fare for tap for Nasjonalbiblioteket fordi manglende ekthet eller tvil om ekthet reduserer verdien av objektene, og/eller
- Han oppgav som proveniens blant andre Finn Thrana, Ørnulf Myklestad og Roy Back, hver enkelt som proveniens for ett eller flere av objektene 1 til 3, til tross for

at denne proveniensen for ett eller flere av objektene ikke var reell, men var konstruert av han selv. Dette førte til tap eller fare for tap for Nasjonalbiblioteket fordi uriktig proveniens skaper tvil om ekthet, og/eller

- Han fremla blant annet følgende dokumentasjon for proveniensen nevnt i andre kulepunkt:
 - kvittering fra Finn Thrana av oktober 2005, gjaldt objekt 1 og 2,
 - udatert bekreftelse av kjøp fra Ørnulf Myklestad, gjaldt objekt 2 og 3
 - kvittering fra Roy Back av 7. juni 2006, gjaldt objekt 3

Ett eller flere av disse tre dokumentene var falske eller ettergjort (av han selv eller andre).

Dette førte til tap eller fare for tap for Nasjonalbiblioteket, blant annet fordi uriktig dokumentasjon for proveniens skaper tvil om proveniensen og derved tvil om ekthet.

Denne typen uekte objekter kan medføre at det danner seg et uriktig bilde av viktige personer, hendelser og verk i norsk kultur/litteraturhistorie, og en slik effekt kan forsterkes når objektene inntas i samlingen til Nasjonalbiblioteket.

II Straffeloven § 270 første ledd nr 1 jf § 271, jf. § 49

for i hensikt å skaffe seg en uberettiget vinning å ha forsøkt å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse og derved rettsstridig forlede noen til en handling som voldte tap eller fare for tap for ham eller den han handler for, og bedrageriet er grovt.

Grunnlag:

Den 17. februar 2006 sendte han e-poster til Cappelens antikvariat og bokhandel AS i Oslo med kopi av deler av et manuskript til et ukjent skuespill av Henrik Ibsen, «Solguden», som et innledende salgsfremstøt overfor Cappelens antikvariat og bokhandel AS. Ved oversendelsen og senere unnlot han å opplyse at Ibsens håndskrift i objektet ikke var ekte, men var ettergjort (av han selv og/eller andre), eller at det var tvil om håndsskriftens ekthet.

Dette førte til tap eller fare for tap for Cappelens antikvariat og bokhandel AS, ved at manglende ekthet reduserte manuskriptets verdi. Cappelens antikvariat og bokhandel AS tvilte på at objektet var ekte Henrik Ibsen, og det ble ikke noe kjøp. Denne typen uekte objekter kan medføre at det danner seg et uriktig bilde av viktige personer, hendelser og verk i norsk kultur/litteraturhistorie. Dersom manuskriptet hadde vært ekte Henrik Ibsen, ville det vært meget verdifullt.

III Straffeloven § 270 første ledd nr 1

for i hensikt å ha skaffet seg en uberettiget vinning ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse og derved rettsstridig forlede noen til en handling som voldte tap eller fare for tap for ham eller den han handler for.

Grunnlag:

I april 2005 i Tønsberg solgte han til Dereks Militaria v/ Derek Schei et tildelingsbevis for det Tyske Kors i gull fra Waffen SS til Fredrik Jensen, til en kjøpesum av for 20 000 kroner. Han unnlot å opplyse til Derek Schei at tildelingsbeviset var ettergjort (av han selv eller andre), eller at det ellers var tvil om ektheten. Dette førte til tap eller fare for tap for Derek Schei, ved at manglende ekthet reduserte tildelingsbevisets verdi.

IV Straffeloven § 183

for som middel til å forøve en forbrytelse som kan medføre 2 års fengsel eller strengere straff, å ha benyttet som ekte eller uforfalsket et ettergjort eller forfalsket dokument.

Grunnlag:

a.

Til tid og på sted og ved omstendigheter som beskrevet i post I b, leverte han som ekte, følgende falske eller ettergjorte objekter som nevnt i post I b:

- objekt 1 og/eller
- objekt 5 og/eller
- objekt 6.

b.

Til tid og på sted og ved omstendigheter som beskrevet i post I c, fremla han som ekte, følgende falske eller ettergjorte dokumenter:

- kvittering fra Finn Thrana av oktober 2005, gjaldt objekt 1 og 2, og/eller,
- udatert bekreftelse av kjøp fra Ørnulf Myklestad, gjaldt objekt 2 og 3, og/eller,
- kvittering fra Roy Back av 7. juni 2006, gjaldt objekt 3.

c.

Til tid og på sted og ved omstendigheter som beskrevet i post III, forholdt han seg slik som der nærmere beskrevet. Som dokumentasjon på eierskap og ekthet la han ved en bekreftelse fra Fredrik Jensen, datert 11. august 2004, på at tildelingsbeviset hadde tilhørt ham og på at Jensen ga ham det i gave. Tildelingsbeviset og/eller bekreftelsen var ettergjort eller falsk.

Oslo tingrett avsa 21. september 2012 dom med slik slutning:

1. Geir Ove Kvalheim, født 1970, dømmes for overtredelse av straffeloven § 271, jf. § 270 første ledd nr. 1, straffeloven § 270 første ledd nr. 1 og straffeloven § 183, alt sammenholdt med straffeloven § 62 og § 64, til en straff av fengsel i 2 – to – år.
2. Geir Ove Kvalheim frifinnes for tiltalebeslutningen post II.
3. Geir Ove Kvalheim dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale kr. 695.000,- - sekshundreognittifemtusen – i erstatning til Nasjonalbiblioteket.
4. I medhold av straffeloven § 34 dømmes Geir Ove Kvalheim til å tåle inndragning med kr. 600.750,- - sekshundretusensyvhundreogfemti. Kr. 165.750,- - etthundreogsekstifemtusensyvhundreogfemti – av det inndratte utbytte skal anvendes til dekning av erstatningskravet fra Nasjonalbiblioteket fastsatt i domsslutningen post 3.
5. Geir Ove Kvalheim dømmes til å erstatte det offentlige sakens omkostninger med kr. 50.000,- - femtitusen.

Geir Ove Kvalheim erklærte anke over dommen. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, samt inndragningen, subsidiært straffutmålingen (i så fall ble ikke tingrettens inndragningsavgjørelse bestridt). Etter lagmannsrettens beslutning ble anken tillatt fremmet for straffutmålingen og det sivile kravet.

Ankeforhandling ble holdt 11. og 12. juni 2013 i Borgarting lagmannsretts hus. Tiltalte og vitnene Tone Modalsli, Nasjonalbiblioteket, Rolf Gunnar Warendorph, Norlis antikvariat

og Lars Frode Larsen, tidligere forlagsredaktør og blant annet Hamsun-biograf, avga forklaringer. I tillegg mottok lagmannsretten forklaringer fra de sakkyndige vitnene professor Ståle Dingstad som har vurdert Hamsun-objektene og førsteamanuensis Christian Janss som har vurdert Ibsen-objektene. Øvrig bevisføring framgår av rettsboken.

Forsvareren la ned påstand om at tiltalte anses på mildeste måte, at han frifinnes for erstatningskravet og at sakskostnader ikke idømmes. Aktor la ned påstand om at det i tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i to år og seks måneder hvorav seks måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år, at anken for øvrig forkastes og at det idømmes sakskostnader etter rettens skjønn.

Lagmannsrettens bemerkninger

Anken er tillatt fremmet for straffutmålingen, og lagmannsretten skal legge til grunn det faktum tingretten har funnet bevist. Om den nærmere beskrivelse av de straffbare forhold vises følgelig til tingrettens dom.

Det skal utmåles straff for tre overtredelser av straffeloven § 270 første ledd nr 1 jf § 271 som beskrevet i tiltalens post I a, b og c, en overtredelse av straffeloven § 270 første ledd nr 1 som beskrevet i tiltalens post III og tre overtredelser av straffeloven § 183 som beskrevet i tiltalens post IV a, b og c. Straffeloven § 62 første ledd kommer til anvendelse sammen med straffeloven § 64 idet tiltalte ved Tønsberg tingretts dom av 21. oktober 2009 ble dømt til 35 timer samfunnsstraff for overtredelse av bidragslovgivningen og den 21. mars 2007 ble ilagt bot på 15 000 kroner for overtredelse av likningsloven.

Av de forhold det skal utmåles straff for, veier bedrageriene tyngst. Klare allmennpreventive hensyn tilsier at bedragerier som det her er tale om skal straffes strengt og med ubetinget fengsel.

Lagmannsretten legger til grunn at det ved bedrageri i første rekke er beløpets størrelse som er førende for straffens lengde, jf dommen inntatt i Rt 2011 side 721 avsnitt 15. I saken her gjelder de grove bedrageriene og det simple bedrageriet (20 000 kroner) til sammen i underkant av 1,2 millioner kroner. Med støtte i nevnte dom finner lagmannsretten at utgangspunktet for straffen vil være fengsel i ett år og tre måneder. Lagmannsretten finner ikke grunnlag for å tillegge Norlis antikvariats tapte fortjeneste anslått til 300 000 kroner nevneverdig vekt slik aktor har anført.

Utgangspunktet på fengsel i ett år og tre måneder kan justeres etter eventuelle formildende og skjerpende omstendigheter.

Aktor har påberopt at vinningselementet er straffskjerpende. Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at vinningsmotivet konsumeres av straffbarhetsvilkårene i seg selv. Det

er imidlertid lagt vekt på at tre av bedrageriene er grove idet tingretten har funnet at disse "gjaldt betydelige økonomiske verdier samt at det dreide seg om skrifter som var av historisk verdi" (dommen side 11 og 19). Lagmannsretten har tatt hensyn til disse forhold i det utgangspunkt som er tatt for straffens lengde.

Det er etter lagmannsrettens syn straffskjerpene at de straffbare forhold er forøvet over tid og har vært godt planlagt.

Tiltalte har utnyttet den historiske og litterære interesse som er knyttet til forfatterne Henrik Ibsen og Knut Hamsun. Gjennom sine kunnskaper og de falske dokumentene har tiltalte grovt utnyttet den tillit som han klarte å oppnå, både hos Norlis antikvariat og Nasjonalbiblioteket. Tilliten ble underbygget ved de nærmere redegjørelser om objektenes opprinnelse, og tiltaltes tilsynelatende interesse for at ektheten skulle undersøkes. Framgangsmåten er manipulerende og beregnende, og har forledet de personer som sto sentralt i forskning og musealt arbeid knyttet til de nevnte personer.

Etter bevisføringen for lagmannsretten kan det ikke legges til grunn at materialet innebar en særlig stor risiko for omskriving av historien om Ibsen og Hamsun, jf om dette nedenfor. Med den betydelige forskning disse personer har vært gjenstand for, må det likevel legges til grunn at selv tilsynelatende bagateller vil kunne føre til en endret oppfatning av større eller mindre betydning. Lagmannsretten viser om dette blant annet til forskningsbibliotekar Tone Modalsli som om Ibsen forklarte at hun hadde erfaring med at selv små brikker kunne være viktige for å forstå en helhet.

Noen av objektene brakte lite nytt fordi tekstene tidligere var kjent. Dette gjelder eksempelvis de håndskrevne gjengivelser fra "Jon Gabriel Borkman", "På gjengrodde stier" og diverse artikler og brev. Professor Dingstad påpekte også at mange av dokumentene lå tett opp til det man visste fra før, og følgelig ikke innebar noe grunnlag for endrede oppfatninger av betydning.

Enkelte av objektene hadde likevel et potensiale til å endre deler av det historiske inntrykk. Hamsunspesialist og -biograf Lars Frode Larsen forklarte at notatet i Hamsuns almanakk 15. juli 1943 som er framstilt som et brev til Hitler, ville vært en sensasjon, og at dokumentet som viser Hamsuns utkast til nekrolog over Quisling ville være egnet til å endre den etablerte oppfatning om Hamsuns syn på Quisling. Larsen avdekket imidlertid skriftstykkene som falske. Professor Dingstad opplyste at den angivelige søknaden fra Hamsun om "inmeldelse" i NS' hjelpeorganisasjon ville kunne hatt offentlig interesse. Etter hans mening ville dette likevel ikke endre historiens syn på Hamsun. Han ble vurdert etter sine handlinger, ikke formaliteter.

Om Ibsen forklarte førsteamanuensis Christian Janss at objektene som relaterte han til Bjørnson, Edvard Munch, Hamsun og Jonas Lie ville vært av interesse. Alle, med unntak

av brevet til Jonas Lie, ville imidlertid ved nærmere undersøkelser etter Janss' vurdering raskt blitt avdekket som falske. Opplysningene gitt i tiltaltes e-post av 1. mars 2006 ville på den annen side vært av interesse for videre forskning.

Begrenset risiko for historiske feiltolkninger, til dels liten nyhetsverdi og en reell risiko for at svindelen ville blitt oppdaget, demper etter lagmannsrettens syn ikke straffverdigheten. Det skal uansett vektlegges at tiltalte, med egen vinning som drivkraft, utførte straffbare handlinger som misbrukte enkeltpersoner og forsknings- og fagmiljøenes tillit med en klar bedragerisk hensikt, og som uansett hadde kimen i seg til mulige, om enn mindre, forvrengninger av historien. I tillegg ville feilaktig og falsk informasjon gi grunnlag for generell mistillit til kilder, noe som igjen vil føre til misbruk av tid for avklaringer og granskning.

Samlet er dette forhold som tilsier en skjerpelse sett i forhold til utgangspunktet.

Lagmannsretten har ikke funnet forhold av formildende karakter, verken ved handlingene eller knyttet til tiltaltes personlige forhold.

Lagmannsrettens samlede vurdering er at straffen bør være fengsel i ett år og ni måneder.

Imidlertid må det vurderes om den lange tid som har gått siden de straffbare forhold ble begått, gir grunnlag for om deler av dommen bør gjøres betinget.

De straffbare forhold fant sted i perioden fra desember 2005 til juni 2006.

Nasjonalbiblioteket sendte en bekymringsmelding til politiet 20. april 2007, men saken ble henlagt av politiet 8. mai samme år på grunn av manglende kapasitet. Forholdet ble anmeldt på nytt i mai 2008, men denne gang til Økokrim. Saken ble etterforsket i tre og et halvt år før tiltale ble tatt ut. Saken ble videre etterforsket fram til og med hovedforhandlingen i Oslo tingrett i mai 2012, og tiltalen ble også endret under hovedforhandlingen i tingretten.

Lagmannsretten konstaterer at det er gått sju år siden det siste straffbare forhold. Ett av disse årene skyldes henleggelsen, for øvrig er tiden gått med til etterforskning og irettføringen det siste året.

Det er ikke tvilsomt at mye av etterforskningen har vært forårsaket av tiltaltes forklaringer og opplysninger. Likevel framstår tre og et halvt år som svært lang tid. Noe av denne tiden må hensyntas ved siden av henleggelsesperioden.

Etter en samlet vurdering er lagmannsretten kommet til at det lange tidsforløp tilsier at ni måneder av straffen gjøres betinget med en prøvetid på to år.

Lagmannsretten skal også prøve det sivile kravet, jf tingrettens dom, slutningens punkt 3. Tiltalte har lagt ned påstand om frifinnelse, aktor har påstått anken forkastet.

Kravet på 695 000 kroner er fremmet på vegne av Nasjonalbiblioteket i forståelse med Kulturdepartementet. Beløpet er dokumentert gjennom faktura av 20. juni 2006 på 500 000 kroner fra Norlis antikvariat til Nasjonalbiblioteket og gjaldt "Hamsun-objekter iflg bilag". Bilaget omhandler Hamsuns innmeldesskjema i NS' hjelpeorganisasjon, forslaget til brev til Hitler inntatt i almanakken og utkastet til nekrolog over Quisling. Det er ikke bestridt at beløpet er betalt. Videre foreligger dokumentasjon av faktura av 20. desember 2005 på 195 000 kroner fra Norlis antikvariat til Nasjonalbiblioteket for "Håndskriftsamlingen Hamsun manuskripter" som er nærmere spesifisert. Det er heller ikke bestridt at dette beløpet er betalt.

Kravet må vurderes etter alminnelige skadeserstatningsrettslige prinsipper med krav til ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng, adekvans og økonomisk tap. Lagmannsretten må også vurdere om det eventuelt er grunnlag for lemping/reduksjon som følge av skadelidtes tapsbegrensningsplikt.

Nasjonalbibliotekets krav springer ut av det straffbare forhold. Nasjonalbiblioteket har ervervet objektene i den tro at de var ekte. Tiltaltes rolle framgår av beskrivelsen i tiltalens post I c jf I b for 500 000 kroner og post I a for 195 000 kroner og tingrettens premisser.

Det foreligger ansvarsgrunnlag gjennom tiltaltes forsettlig medvirkning, og det er påregnelig årsakssammenheng mellom de skadevoldende handlinger og skaden. Det økonomiske tap for Nasjonalbiblioteket er ubestridelig. Grunnvilkårene for erstatningskravet foreligger med dette.

Tiltalte har krevd lemping av ansvaret etter skadeserstatningsloven. I forhold til den skadegjørende handling er det i erstatningsrettslig sammenheng intet å bebreide Nasjonalbiblioteket. De ble utsatt for et planlagt og nøye utført bedrageri, og det kan ikke være avgjørende at vitner har gitt tilkjenne at mange av dokumentene ville blitt avdekket som falske ved nærmere gransking. Tiltalte utnyttet en tillit på en manipulerende måte som det i forhold til lemping av hans ansvar ikke kan lastes Nasjonalbibliotekets ansatte at de ikke tidsnok gjennomskuet.

Når det gjelder 195 000 kroner omtalt i tiltalens post Ia, ble 165 750 kroner utbetalt tiltalte. Differansen utgjør godtgjøring til antikvariatet. Lagmannsretten kan ikke se at det er grunnlag for lemping av dette ansvar på annet grunnlag.

Beløpet på 500 000 kroner ble utbetalt Norli, og tiltalte har ikke mottatt dette eller deler av pengene. Under ankeforhandlingen ble det ikke avklart hvordan Nasjonalbiblioteket hadde forholdt seg til Norlis antikvariat vedrørende dette. Pengene ble i sin tid utbetalt til

enkeltmannsforetaket Hans Christian Welle. Welle døde i februar 2006, og antikvariatet ble omdannet til et aksjeselskap med Nina Welle og Rolf Gunnar Warendorf som aksjonærer. Etter sistnevntes og Tone Modalslis forklaringer synes det å være på det rene at kravet ikke er gjort gjeldende verken mot dødsboet eller aksjeselskapet, og det er ikke overført som en gjeldspost i aksjeselskapet. Det er etter dette overveiende sannsynlig at det vil være nytteløst å forfølge kravet. Spørsmålet er om Nasjonalbibliotekets etterfølgende manglende aktivitet med innfordring av det utbetalte beløp, skal påvirke utmålingen av tiltaltes ansvar, jf Nygaard, Skade og ansvar (6. utgåve 2007) side 391.

Lagmannsretten er ikke kjent med at en tidligere pågang mot Norlis Antikvariat ville gitt uttelling. I mangel av andre opplysninger legges imidlertid til grunn at dette i alle fall ville gitt en mulighet for refusjon. Denne mulighet kunne vært utnyttet. På den annen side er det liten grunn til å skjerme tiltalte mot det ansvar han forsettlig har utløst. Det foreligger heller ingen opplysninger om at han har gjort anstrengelser for å bevirke at antikvariatet refunderte beløpet til Nasjonalgalleriet. Etter en samlet vurdering finner lagmannsretten ikke grunnlag for å redusere tiltaltes ansvar.

Tiltaltes anke over straffeutmålingen har ført fram. Det idømmes da ikke sakskostnader. Det er ikke grunnlag for å endre tingrettens avgjørelse om sakskostnader. Behandlingen gjaldt i det vesentlige skyldspørsmålet, og dette ble rettskraftig avgjort av tingretten.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 9 – ni – måneder hvor av 9 – ni – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf straffeloven §§ 52-54.

Margrethe Lund *Dehmann*

Leiv R. Skjott